

Týden Akademie věd je nářez, ale těšíme se na něj, říkají popularizátoři

15.10.2024 - Zuzana Dupalová, Luděk Svoboda | Akademie věd České republiky

Z každé vědní oblasti jsme vybrali jednoho popularizátora z Akademie věd ČR - Davida Píšu z Ústavu fyziky atmosféry, Oldřicha Hudečka z Ústavu organické chemie a biochemie a Pavlu Růžickovou z brněnského Archeologického ústavu. Odpovídali na pět otázek:

1 - Co se vám vybaví, když se řekne Týden Akademie věd? Jak se zapojíte do festivalu v roli popularizátorů?

2 - Jak vypadají poslední týdny příprav na festival?

3 - Máte tipy pro kolegy a kolegyně z jiných pracovišť, jak popularizovat vaši vědní oblast?

4 - Jak vnímáte popularizaci nejen pro veřejnost, ale i v rámci Akademie věd ČR. Pomáhají vám velké akce jako Týden Akademie věd nebo Veletrh vědy k networkingu?

5 - Co by mohli organizátoři ze Střediska společných činností na festivalu změnit vylepšit?

David Píša, Ústav fyziky atmosféry AV ČR

1 -

Podzim, plno příprav a trochu stresu, které přecházejí do mírného očekávání pozitivních reakcí návštěvníků našich akcí. Vše končí sobotním večerem, kdy zavíráme areál a jsme spokojeně unavení. Po týdnu dvou se opět těšíme na další rok a další ročník. Do festivalu se zapojujím v plné síle - v plánování, organizování, přednášení a popularizování.

2 -

Lhal bych, kdybych řekl, že vše plánujeme s předstihem. Takovým pozdním výkopem bývá zveřejnění programu na webu festivalu. Na něj obvykle navazuje schůzka s kolegy z jednotlivých oddělení našeho ústavu a s kolegy ze sousedních pracovišť, Geofyzikálního a Astronomického ústavu, protože festival organizujeme společně v našem spořilovském areálu. Děláme to tak už spoustu let. Jde o obohacující spolupráci napříč obory, které se dají spojit krásnou linkou bádání od středu Země až ke vzdáleným galaxiím.

3 -

Každý obor má specifika, a proto musíme najít věci, které zaujmou a zároveň přiblíží daný výzkum. Pro každý obor jde něco vymyslet. U nás se vždy snažíme vytvářet expozice a experimenty, které odrážejí, čím se zabýváme. Nejsem totiž úplně příznivcem prvoplánové zábavy, která sice návštěvníky přitáhne, ale nemá se samotným oborem nebo výzkumem příliš společného. Chápu ale, že je stále složitější lidi zaujmout natolik, abyste jim stihli předat podstatné informace. Potřebujeme mít něco, na co si mohou lidé sáhnout nebo s čím si pohrát. Pomáhá začlenit další vjemy, které stojí v naší digitálně uspěchané době trochu v pozadí. Prostě výzkum formou hry a zábavy, kdy se nenuceně zapojí i hlava.

4 -

Popularizaci dávám prakticky stejnou váhu jako samotnému výzkumu. Jedno bez druhého nemůže fungovat. Zmíněné popularizační akce jsou primárně určené pro veřejnost, takže při nich čas na kvalitní networking většinou nemáme. Za ta léta se už ale s mnohými kolegy známe, takže se

samozřejmě nějaká interakce uskuteční. Pokud je čas, vždy rád navštívím „konkurenční“ expozice, abych se inspiroval. Týden Akademie věd se u nás ale odehrává většinou pouze v našem kampusu, takže se setkáváme ve stále stejném složení.

5 -

Podpory z jeho strany si velice vážíme. Propagaci v takové šíři bychom nezvládli. Vylepšení by ale snesla aplikace na zadávání programu, protože samotné plnění je trochu zdlouhavé. Také zveřejnění programu v polovině října je poměrně pozdě. Každopádně je důležité vytrvat a přizpůsobovat se době, která se stále dynamicky vyvíjí. Stálo by za to popřemýšlet o návratu delšího formátu, jako měl někdejší Týden vědy a techniky – tedy dva týdny. Počet akcí roste a návštěvníci se často musejí obtížně rozhodovat, kam jít a kam ne. Proto se snažíme naše výzkumy popularizovat i mimo festivaly.

Oldřich Hudeček, Ústav organické chemie a biochemie AV ČR

1 -

Upřímně? Vybaví se mi dvanáct hodin v práci šest dní v týdnu, hodně lidí, docela dost stresu a vypité kávy a velká zodpovědnost. Také ale spokojené tváře všech, kteří k nám zavítají na festival, nadšení kolegové a kolegyně, kreativita, zápal a hlavně věda! Osobně se zapojím tak, že s pomocí mnoha dalších lidí vymyslím program a vše v Ústavu organické chemie a biochemie zorganizuji. Následně na vše dohlížím, provázím, ukazuji, školím, odučím laboranty, užívám si to – a pak jedu na dovolenou.

2 -

Přípravy u nás začínají pozvolna už zhruba dva měsíce před začátkem festivalu. Akce, které měly loni úspěch, zopakujeme, a k tomu se pokaždé snažíme přidat různé novinky, které pobaví nejen lidi zvenčí, ale i nás. Obvykle míváme na každý den jiný program, poslední tři roky nabízíme i speciální akce různým znevýhodněným skupinám lidí, které oslovujeme napřímo a program jim připravujeme na míru. A poslední týden před startem je klid a vše vesměs připraveno. To proto, že pak je to nářez!

3 -

V Ústavu organické chemie a biochemie se těší velké oblibě Dny otevřených dveří pro školy. Během nich k nám v jeden den zavítají stovky studentů a studentek z celého Česka na vědecké exkurze. Nahlédnou do výzkumných laboratoří a zábavnou formou se dozvědí mnoho informací, které obohatí jejich znalosti ze školy. Podobné exkurze mohou studenty a studentky ovlivnit i při výběru střední či vysoké školy. V sobotu nabízíme podobný program i veřejnosti. Takovou aktivitu může udělat snad každý ústav, nehledě na vědní oblast.

4 -

Veletrh vědy si bez networkingu snad ani nelze představit. Zejména proto, že jsme spolu všichni tři dny „zavřeni“ v obřích halách. Vzhledem k formátu tam člověk ve výsledku moc času na pořádný networking ale nemá. Do Týdne Akademie věd se u nás zapojují stovky kolegů a kolegyně, takže jde o obrovský vnitro-ústavní networking, což je skvělé. Myslím ale, že jsou jednotlivé ústavy stále velmi málo propojeny a že pořádná akce, která by to napravila, v současnosti chybí.

5 -

Osobně bych uvítal, kdyby měl Týden Akademie věd nějaké společné téma, které je ale nadčasové a dokáže spojit všechny vědní oblasti. Zároveň by mělo reflektovat současné dění a nálady ve společnosti či aktuální problémy. Možná by to mohlo vést k větší popularizační spolupráci mezi ústavu, k vytvoření multidisciplinární sítě. Každý ústav by měl třeba jen jednu speciální tematickou položku v programu, viděli bychom ale různé úhly pohledu a přístupy k dané problematice. A to by se mi líbilo moc, protože věda se bez mezioborové spolupráce dělat nedá.

1 -

Archeologický ústav, kde působím, se do Týdne Akademie věd zapojuje už od jeho počátků, kdy byl Týdnem vědy a techniky. Mohu tak sledovat, jak se každoročně vyvíjí a rozrůstá. Jako popularizátorka vědy se vždy snažím být mostem mezi veřejností a vědci. Mojí hlavní úlohou je uchopit vybrané téma, aby zaujalo různé cílové skupiny – od žáků základních škol až po dospělé, kteří mají hlubší zájem o vědu. Snažím se, aby každá akce, kterou připravujeme, měla nejen zajímavý obsah, ale i interaktivní prvky, díky nimž si návštěvníci z festivalu odnesou co nejvíce. Spolu s kolegyní, která se mnou popularizaci vědy v ústavu zajišťuje, organizujeme program a provádíme skupiny návštěvníků na Dnech otevřených dveří.

2 -

Na programu se podílíme přednáškami a akcemi – a to nejen v Brně, ale i na našich detašovaných pracovištích na Moravě a ve Slezsku. Pro školy a veřejnost jsme několik let pořádali osvědčenou prohlídkovou trasu naším pracovištěm v Brně. S každým rokem nabízela stanoviště stále zajímavější novinky a lepší nápady, což mělo za následek, že jsme často bojovali s časem prohlídky. Letos jsme proto zvolili užší téma: „Detektorové hledání – užitečné či škodlivé?“. Detektory kovů se stávají stále populárnějšími, a proto věříme, že téma zaujme nejrozličnější návštěvníky. V regionální spolupráci krajů a ústavů Akademie věd a v projektech občanské vědy jsme dosud přednášky na toto téma směřovali především k dospělým posluchačům. Letos jsme si ale dali za cíl přiblížit jej i školám, což je sice náročné, ale o to zajímavější výzva. Najít správný způsob, jak určité téma prezentovat dětem a studentům, vyžaduje spoustu příprav a nápadů. Před Týdnem Akademie věd jsme proto uspořádali několik brainstormingových schůzek a s kolegy a kolegyněmi jsme promýšleli, jakým způsobem téma zpracovat. Během příprav se náš tým vždy stmelí a spolupráce se prohlubuje. Vědci se mohou podívat se na svá témata jinýma očima, zjistit, co návštěvníky zajímá a jakým způsobem by mohli odborné poznatky co nejlépe předat. Zjednodušování složitých vědeckých sdělení je pro ně často nové, ale obohacující. Následné přípravy zahrnují například vytvoření výstavy archeologických nálezů, příprava materiálu, ukázky v laboratořích a odborné prezentace, ale také tvorbu posterů a propagačních materiálů, které zajímavě přiblíží dané téma. Předchozí projekty a akce nám umožňují některé podklady „recyklovat“ a využít je i při příležitostech, jako je Týden Akademie věd. Jakmile máme vše připravené, rozesíláme pozvánky školám a intenzivně zveme veřejnost na sociálních sítích. Jsme rádi, že o naše akce je každý rok velký zájem, a těší nás, když naše budova ožije návštěvníky, kteří se chtějí dozvědět něco nového.

3 -

Vedle Týdne Akademie věd oslovujeme veřejnost i během dalších událostí, jako je například Veletrh vědy, Festival vědy v Brně nebo prostřednictvím Návštěvnického centra Mušov – Brána do Římské říše. V něm prezentujeme naše výstupy formou přednášek, workshopů, výstav, víkendových akcí či velkého historického festivalu. V programu *Věda vševěda* spolupracujeme s ústavy Akademie věd a snažíme se propojit naše výzkumná témata a výsledky předat rozmanitými formami veřejnosti. Veřejnost oslovujeme různými způsoby – od formálních přednášek po hravé aktivity, které často zahrnují zapojení všech smyslů. Letos jsme například mohli nabídnout veslování repliky římské říční lodi ze čtvrtého století. Nejlépe se osvědčuje, když si návštěvníci mohou něco vyzkoušet nebo zažít na vlastní kůži. Tyto zážitky si totiž lidé pamatují nejdéle a nejvíce je inspirují k dalšímu zájmu o vědu.

4 -

Rozhodně nám pomáhají. Uvedené akce jsou styčným bodem mezi pomyslnými světy vědy,

jednotlivých oborů a veřejností. Díky nim jsme našli společnou řeč s vědci a vědkyněmi z jiných oborů, inspirovali se v jejich odborné i popularizační činnosti a získali množství kontaktů, podnětů a nápadů pro naši odbornou i organizační praxi. Vlastně i díky „networkingu“ a především práci Střediska společných činností jsme se například dopracovali až k návštěvě prezidenta Petra Pavla s první dámou v Návštěvnickém centru Mušov – Brána do Římské říše. To v nás zanechalo velmi silný zážitek.

5 -

Naše zkušenost se Střediskem společných činností je skvělá – jeho podpora je neocenitelná nejen během Týdne Akademie věd. Letos jsme nově zkusili registraci návštěvníků přes web, což pro školní skupiny může být náročnější, pokud je zveřejnění informací pozdější. I s tím si ale dokážeme poradit. Přivítali bychom však třeba možnost, abychom měli trička s motivem Týdne Akademie věd bez konkrétního data, aby je šlo využít i na jiných akcích během roku. Těšíme se na další ročník a na nové zážitky, které nám přinese.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Tyden-Akademie-ved-je-narez-ale-tesime-se-na-nej-rikaji-popularizatori-00001>